

MEZINÁRODNÍ SPOLUPRÁCE PŘI VYMÁHÁNÍ FINANČNÍCH POHLEDÁVEK

INTERNATIONAL COOPERATION IN ENFORCEMENT OF FINANCIAL CLAIMS

PETRA SCHILLEROVÁ

Právnická fakulta, Masarykova univerzita

Abstrakt

Mezinárodní spolupráce při vymáhání některých finančních pohledávek vznikla především za účelem potírání účelného vyhýbání se placení daňových nedoplatků. Česká republika se v současné době nachází v počáteční fázi zapojení se do systému mezinárodní pomoci při vymáhání daňových pohledávek. Jelikož se jedná o prakticky nový fenomén v ČR, bylo třeba, za účelem získání přehledu o časové náročnosti celé agendy, využít také poznatků zahraničních daňových správ. Pouze praxí a získáním poznatků ze zahraničních daňových správ se může proces mezinárodní pomoci při vymáhání pohledávek stát dokonalejším a životaschopnějším systémem.

Klíčová slova

Mezinárodní spolupráce při vymáhání finančních pohledávek, Formy mezinárodní spolupráce, Penalizace a úroky z prodlení

Abstract

International cooperation in the enforcement of financial claims is one of the most effective measures in the fight against international tax avoidance and tax arrears. International cooperation in the Czech republic is on the birth in the fight against enforcement of financial claims. The exchange of information between foreign tax authorities aids in locating a large quantity of tax data which the authorities by themselves would be incapable of uncovering without foreign assistance. The matters with which I have concerned myself in this paper definitely warrant further exploration and monitoring of their continuing development.

Practice and getting new pieces of knowledge from foreign tax authorities can improve international enforcement of financial claims.

Key words

International cooperation in the enforcement of financial claims, Forms of international cooperation, Penalization and late charges.

Úvod

Mezinárodní spolupráce při vymáhání některých finančních pohledávek

Mezinárodní spolupráce při vymáhání některých finančních pohledávek vznikla především za účelem potírání účelného vyhýbání se placení daňových nedoplatků.

V případě, že daňový dlužník opustí ČR bez zaplacení svých daňových povinností či vznikne zahraničnímu daňovému subjektu daňový dluh v ČR, jsou prostředky k vymáhání takovýchto daňových dluhů značně omezené.

Řešením takových případů může být spolupráce jednotlivých daňových správ. Jednotlivé národy však mají jinou národní historii, různé zvyklosti, jiný úřední jazyk, ale především jiný právní systém.

Státy EU si proto podrobná pravidla pro vymáhání pohledávek v mezinárodním měřítku stanovila v příslušných směrniciích. Tyto směrnice bylo nutné implementovat do jednotlivých právních systémů. ČR přejímá systém mezinárodní pomoci při vymáhání finančních pohledávek i do svého právního řádu. Pokud by však ČR hodlala navázat spolupráci v oblasti vymáhání daňových pohledávek s nečlenskými státy EU, musí vždy uzavřít s danou zemí bilaterální dohodu, kde bude přesně stanoven okruh pohledávek, na které se mezinárodní pomoc vztahuje.

Základní úpravou této mezinárodní spolupráce v rámci EU je Směrnice Rady 76/308/EHS a Směrnice Rady 2001/44/ES, kterou se mění Směrnice Rady 76/308/EHS, dále pak Směrnice Komise 2002/94/ES, kterou se provádí některá ustanovení Směrnice Rady 76/308/EHS.

Směrnice Rady č. 76/308/EHS byla implementována do našeho právního řádu zákonem č. 252/2000 Sb., o mezinárodní pomoci při vymáhání některých finančních pohledávek.¹

V návaznosti na přijetí Směrnice rady č. 2001/44/ES, která mění Směrnici Rady č. 76/308/EHS, bylo nutno novelizovat zákon č. 252/2000 Sb. a transportovat tuto Směrnici do našeho právního řádu. Na území ČR byla Směrnice Rady č. 2001/44/ES implementována do nově přijatého zákona č. 191/2004 Sb., o mezinárodní pomoci při vymáhání některých finančních pohledávek.

Předmětem vymáhání a poskytování součinnosti jsou pohledávky vzniklé z přímých daní, nepřímých daní, náhrad, finančních podpor a dalších opatření, dávek a jiných poplatků, dovozních cel, vývozních cel, daní z pojistného, úroků, pokut, penále a nákladů.² Příslušným orgánem pro účely mezinárodní spolupráce při vymáhání, jak v postavení žádajícího, tak v opačných případech, je MF ČR. Samotným uskutečňováním vymáhání či jiných úkonů souvisejících s mezinárodní pomocí při vymáhání však MF ČR může pověřit správce daně, kterého se dožádaná pomoc věcně dotýká.

Formy mezinárodní spolupráce a způsob podání žádosti

Spolupráci při vymáhání daňových pohledávek mezi státy EU, je možné provádět ve třech rovinách: 1. Výměna informací

2. Doručování písemností vztahujících se k vymáhání
3. Vymáhání (zajištění) pohledávek

1. Výměna informací

Veškerá komunikace při uplatnění tohoto způsobu spolupráce probíhá elektronickou cestou. Zejména jsou prováděny dotazy na majetek subjektu, který by bylo možno ze zahraničí vymáhat.

2. Doručování písemností vztahujících se k vymáhání

Z těchto tří typů se využívá nejméně, probíhá taktéž elektronickou cestou, avšak prostřednictvím pošty je nutno zaslat originály určitých písemností.

3. Vymáhání (zajištění) pohledávek

Probíhá taktéž elektronickou cestou, avšak prostřednictvím poštovní přepravy je nutno doručit exekuční titul, jakožto nedílnou součást žádosti. Tento exekuční titul musí být vykonatelný ve státě, který žádá o spolupráci a musí být zaslán v originále nebo stejnopise.

Mezinárodní spolupráce probíhá na principu reciprocity, z toho vyplývá, že každý stát by měl přistupovat k takové žádosti rovnocenně jako k vlastnímu problému. Žádost by měla být podávána až po selhání všech dostupných prostředků k vymáhání v žádající zemi.

Nevymáhají se pohledávky, u kterých již bylo zahájeno řízení o vymáhání, jakož i ty, které jsou trestními sankcemi. Mezinárodní spolupráce při vymáhání pohledávek probíhá vždy jen na žádost.

Zvolení typu spolupráce (1.-3., viz výše) je na správci daně, stejně jako možnost modifikace „oficiálního vzoru“ této žádosti. Každý stát si většinou předmětnou žádost určitým způsobem modifikuje dle vlastních potřeb a podmínek. Žádost se může vztahovat na jednu či více pohledávek a lze ji i doplňovat. Podává se vždy na MF ČR, kde je přeložena do komunikační řeči státu, kterému je určena. V praxi s tím bývá samozřejmě problém, neboť nalézt přesné ekvivalenty v různých jazycích je leckdy obtížné a překlad bývá velmi často nepřesný.

Dotázaný stát by měl předložené žádosti většinou vyhovět, až na výjimky stanovené zákonem. Jedná se především o ty případy, které by mohly nějakým způsobem narušit veřejný pořádek, způsobit hospodářské a sociální potíže (narušit nějakým způsobem prosperitu nějakého regionu, snížit např. výrazným způsobem zaměstnanost...). Další problémy se mohou týkat promlčení a prekluze. Promlčecí a prekluzivní lhůty pro vymáhání pohledávek se řídí zákony dožadujícího státu. To znamená např., když ČR bude žádat o vymáhání pohledávky v zahraničí, dožádaný stát poskytuje pouze součinnost a všechny úkony, které provede, budou mít vliv na běh promlčecích lhůt tak, jako by úkony byly provedeny v ČR.

V neposlední řadě jsou stanoveny limity hodnot pohledávek pro možnost vymáhání, pohledávka nesmí činit méně než 1.500,- EUR. Pokud jsou v doručené žádosti nějaké nejasnosti, dotázaný stát si může vyžádat doplnění žádosti, její bližší identifikaci. Žádost je vždy postoupena přes MF ČR na příslušný úřad dle bydliště daňového subjektu, jehož se

žádost týká. V případě, že je žádost doručena příslušnému úřadu, který v mezidobí přestal být místně příslušným úřadem, např. z důvodu přestěhování daňového subjektu, MF ČR pověří správní úřad, kam byla žádost postoupena, že může danou žádost přímo postoupit na příslušný úřad dle aktuálního bydliště daňového subjektu.

Občas v praxi nastane situace, že místně příslušný správní úřad obdrží žádost od MF ČR, zahájí řízení o poskytnutí informací, v rámci probíhajícího zjišťování informací dojde ke změně bydliště daňového subjektu, na který je žádost směřována. V takovém případě vyřizující správní úřad vrátí žádost MF ČR, které pověří vyřízením žádosti správní úřad, nově místně příslušný v dané věci.

Lhůty pro vyřízení se řídí vždy právem státu, jehož příslušný orgán o vymáhání pohledávky požádal.³ V České republice jsou přesně vymezené:

- do 7 dnů se musí písemně potvrdit přijetí žádosti
- do 3 měsíců možnost poskytnutí pomoci nebo odmítnout, důvody musí být taktéž zmíněny
- nejpozději do 6 měsíců se musí předat požadovaná informace nebo musí být každých 6 měsíců podávána informace o stavu nebo výsledku vymáhání
- do 2 měsíců je možno navázat na prvotní žádost a dotázat se ještě na nějaké informace, či pokračovat ve vymáhání pohledávky
- pokud došlo k neoprávněnému vymáhání ze strany státu, musí danou situaci napravit do 2 měsíců
- do 1 měsíce je nutnost dožádaným státem poskytnout vymoženou částku oprávněnému příslušnému orgánu jiného státu.

Praxe ovšem bývá často jiná a k dodržování lhůt mnohdy nedochází.

Dotazujícímu státu nezbyvá nic jiného než pak vyčkávat na odpověď, případně opětovně podat žádost. Aby žádost mohla být v žádané lhůtě vyřízena, je nezbytné uvést do žádosti číslo bankovního účtu, na který se má vymožená částka poslat. U nás se vymáhá v Kč a prostřednictvím České národní banky dochází k přepočítávání na měnu dotazující se země a v této měně je i vymožená částka zaslána na příslušný účet.

Současně s převodem jsou spojené i poměrně velké poplatky (např. 1000 EUR za převod vymožené částky). Tyto poplatky se vždy připočítávají na úkor dotazující se země. Samozřejmě může nastat situace, kdy vymoženou částku nelze poslat okamžitě, protože je např. postupně srážena z příjmů ze závislé činnosti /mzdy/, takže se pošle až po celkovém vymožení, což je i nejvýhodnější postup pro dotazovaný stát s přihlédnutím k vysokým poplatkům za převod peněz.

Mezinárodní pomoc při vymáhání pohledávek se provádí bezúplatně. Znamená to, že ČR neuplatňuje vůči státu, který o pomoc požádal, nárok na náhradu nákladů vynaložených v souvislosti s výkonem mezinárodní pomoci. Pokud by však došlo k situaci, že dotazující stát žádal o vymožení pohledávky neoprávněně, a tím došlo k neoprávněné exekuci, musí uhradit na vlastní náklady škody spojené s odstraněním následků tohoto vymáhání.

Na informace sdělené příslušnému orgánu příslušným úřadem smluvního státu se vztahuje povinnost zachovávat mlčenlivost stanovená zvláštním právním předpisem, při dodržení dalších podmínek stanovených tímto zákonem.⁴

Informace, doklady a jiné písemnosti získané v rámci mezinárodní spolupráce mohou být předány pouze:

- osobě, která je uvedena v žádosti,
- pověřenému správci daně k provedení úkonu při uskutečňování mezinárodní pomoci a pouze k těmto účelům,
- soudním orgánům jednajícím ve věcech, které se týkají vymáhání těchto pohledávek

Penalizace a úroky z prodlení

Po dobu vymáhání pohledávky je dlužník povinen platit penále, popřípadě úroky ode dne nabytí účinnosti exekučního titulu příslušné (dotazující) se země.

Problematika penále i úroků se řídí právní úpravou dotazující se země a dle zásad mezinárodní pomoci při vymáhání veškeré takto získané penále a úroky společně s vymoženou částkou náleží dožadující zemi.

Každá země má jinou právní úpravu uplatnění úroků a penále, což v praxi způsobuje řadu problémů. Např. v ČR nemohou být současně uplatněny úroky a penále. Buď se hradí penále nebo úroky z posečkání, ale ve Švédsku se např. zase vůbec daňový nedoplatek nepenalizuje.

V žádném obecně závazném právním předpise není navíc výslovně zakotveno, že běh penále se v průběhu vymáhání daňových nedoplatků v zahraničí staví.

Pokusím se otázku penalizace přiblížit na konkrétním příkladě:

Daňový subjekt X opustí ČR bez zaplacení svých daňových povinností. Nejde-li správci daně žádným způsobem na českém území pohledávku vymáhat, zašle žádost o pomoc při vymáhání na příslušný orgán jiné země. V žádosti uvede její základní náležitosti (jméno subjektu, přesná adresa, číslo bankovního účtu, ...) a také částku, která má být získána spolu s předepsaným (vypočteným) penále.

Výjimku například tvoří Švédsko, které vůbec nepenalizuje. V tomto případě, pokud by ČR žádala Švédsko o pomoc při vymáhání, zaslala by v žádosti pouze částku, kterou potřebuje získat vymáháním a související penále by bylo dopenalizováno na českém území.

To jsou konkrétní poznatky, zjištěné praxí správců daně.

Závěr

ČR se v současné době nachází v počáteční fázi zapojení se do systému mezinárodní pomoci při vymáhání daňových pohledávek. V EU je tento systém běžně využíván formou mezinárodní spolupráce jednotlivých daňových správ a nezřídka je výsledkem takovéto spolupráce dodatečné daňové inkaso jednotlivých státních rozpočtů. Jelikož se jedná o prakticky nový fenomén v ČR, bylo třeba, za účelem získání přehledu o časové náročnosti celé agendy, využít také poznatků zahraničních daňových správ.

Pouze praxí a získáním poznatků ze zahraničních daňových správ se může proces mezinárodní pomoci při vymáhání pohledávek stát dokonalejším a životaschopnějším systémem.

Literatura:

[1] Mrkývka, P. a kol.: Finanční právo a finanční správa (1., 2. díl), Masarykova univerzita Brno, 2004, str.119

[2] ust. § 1 odst. 1 zákona č. 191/2004 Sb. o mezinárodní pomoci při vymáhání některých finančních pohledávek

[3] ust. § 6 odst. 4 zákona č. 191/2004 Sb. o mezinárodní pomoci při vymáhání některých finančních pohledávek

[4] ust. § 8 odst. 1 zákona č. 253/2000 Sb. o mezinárodní pomoci při správě daní, zvláštním předpisem je z.č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků, ust. § 24

Právní předpisy:

- Zákon č. 191/2004 Sb. o mezinárodní pomoci při vymáhání některých finančních pohledávek
- Směrnice Rady 2001/44/ES kterou se mění směrnice 76/308/EHS o vzájemné pomoci při vymáhání pohledávek vyplývajících z operací, které jsou součástí systému financování Evropským zemědělským orientačním a záručním fondem, zemědělských dávek a cel a s ohledem na daň z přidané hodnoty a některé spotřební daně
- Směrnice Rady 76/308/EHS o vzájemné pomoci při vymáhání pohledávek vyplývajících z operací, které jsou součástí systému financování Evropského zemědělského orientačního a záručního fondu, jakož i zemědělských dávek a celních poplatků
- Směrnice Rady 2002/94/ES kterou se provádějí některá ustanovení směrnice Rady 76/308/EHS o vzájemné pomoci při vymáhání pohledávek týkajících se určitých dávek, cel, daní a jiných opatření

Zkratky:

ČR – Česká republika

MF – Ministerstvo financí

EU – Evropská unie

Kontaktní údaje na autora – e-mail:

petraschillerova@seznam.cz